

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1928 kl. 2 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, II:403, angående vissa åtgärder i syfte att främja användandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

I en inom andra kammaren väckt och till andra kammarens första tillfälliga utskott för förberedande behandling hänvisad motion, nr 403, har herr *Hedin m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga *dels* åtgärder för utfärdandet av sådana anvisningar för undervisningen vid av staten helt eller delvis bekostade skolor och läroanstalter, att ökad insikt i största möjliga utsträckning måtte vinnas om betydelsen av att företrädesvis använda inhemskt arbete och inhemska varor, och *dels* i övrigt de åtgärder, varigenom motionens syfte kunde på lämpligaste sätt förverkligas, såsom t. ex. genom anskaffandet av för undervisningen lämpliga broschyrer och läroböcker m. m.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från skolöverstyrelsen, och är nämnda yttrande såsom bilaga fogat vid utskottets utlåtande.

*Infordrat
yttrande.*

Såsom i motionen framhållits, har här förevarande fråga redan tidigare vid olika tillfällen varit föremål för riksdagens prövning.

Historik.

Sålunda anhöll 1920 års riksdag i skrivelse den 5 juni 1920, nr 297, med anledning av inom riksdagen väckt motion (II: 298) om utredning, i vad mån och på vad sätt staten kunde medverka till att under och efter skolstadiet insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen måtte kunna systematiskt meddelas i större omfattning än vad som då i allmänhet skedde.

*Riksdagens
skrivelse
297/1920.*

Denna riksdagens skrivelse blev, såsom jämväl i motionen framhållits, överlämnad till de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade s. k. folkbildnings-sakkunniga, vilka i sitt den 25 maj 1923 avgivna utlåtande — senare överarbetat av de sakkunnigas ordförande — föreslogo vissa åtgärder i riksdagsskrivelsens syfte, såsom inrättandet av särskilda kurser i ekonomiska frågor m. m.

Detta de folkbildningssakkunnigas förslag är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

*Motion II:
254 vid 1925
års riksdag.*

Härefter väcktes vid 1925 års riksdag motion (II:254) angående meddelande vid vissa läroanstalter av undervisning om den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades, inhämtade över densamma utlåtanden av kommerskollegium och skolöverstyrelsen. Kommerskollegium anförde, bland annat, att med hänsyn till den kraftiga propagandaverksamhet, som bedreves och alltjämt torde komma att bedrivas av för saken närmast intresserade sammanslutningar för industri och handel, åtminstone för det dåvarande knappast tillräcklig anledning syntes föreligga till vidtagande av särskilda åtgärder från statsmakternas sida för tillgodoseende av de i motionen framställda önskemålen. Av skolöverstyrelsens utredning framgick, att den av motionärerna begärda upplysningsverksamheten redan förekomme vid flertalet av de i motionen åsyftade läroanstalter. Skolöverstyrelsen förklarade sig vidare hava för avsikt att vid en kommande omarbetning av de till undervisningsplanerna för de allmänna läroverken fogade metodiska anvisningarna ävensom vid fastställandet av normalundervisningsplaner för folkskolans överbyggnader, fortsättningsskolorna och de högre folkskolorna, ägna hithörande frågor sin uppmärksamhet i syfte att motionärernas önskemål måtte bli ännu ytterligare beaktade.

Med hänsyn till de i ärendet vunna upplysningarna hemställde därefter utskottet — i sitt utlåtande nr 4 — att motionen icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda, och denna utskottets hemställan blev av kammaren bifallen.

*Skolöverstyrelsen
s yttrande den
9 mars 1928.*

I sitt över den vid innevarande riksdag väckta motionen avgivna, den 9 mars 1928 dagtecknade yttrande har skolöverstyrelsen till en början — då under den jämförelsevis korta tid, som förflutit, sedan överstyrelsen avgav sitt ovanberörda yttrande, några större förändringar i då rådande förhållanden icke inträtt — såsom yttranden även beträffande den nu föreliggande motionen åberopat vad överstyrelsen tidigare i ärendet anförde. Överstyrelsen har härefter framhållit, att överstyrelsen icke kunde finna det erforderligt eller lämpligt att för undervisning i frågan införa särskilda läroböcker i skolan, då den tid, som kunde avses för uppgiften, icke motiverade en dylik åtgärd, som dessutom lätt skulle medföra, att ifrågavarande undervisning komme att bli helt fristående och glida ur det naturliga sammanhang, i vilket den borde förekomma. Överstyrelsen har ävenledes framhållit, att det icke syntes överstyrelsen lämpligt, att läroböcker utarbetades under direkt medverkan från överstyrelsens sida. För ett tillgodoseende av motionens syfte torde det, säger vidare skolöverstyrelsen, vara lämpligast att de sammanslutningar, som ägnat dessa frågor uppmärksamhet, trädde i direkt förbindelse med författare av läroböcker inom hithörande områden. Överstyrelsen framhåller vidare, att, vad anginge frågan om anskaffande av kortfattade, populärt hållna broschyrer i ämnet, dess medverkan icke heller torde böra ifrågakomma; och anför överstyrelsen i detta sam-

manhang, att i allmänhet stor varsamhet borde iakttagas i fråga om propaganda medelst i skolorna tillhandahållna broschyrer.

Utskottet finner det givetvis i hög grad önskvärt, att upplysning meddelas om betydelsen av att gynna inhemskt arbete och inhemska varor. De skäl, som år 1925 föranledde vederbörande riksdagsutskott att avstyrka åtgärders vidtagande med anledning av den då väckta motionen, synas emellertid fortfarande i allt väsentligt vara bärande. Härtill kommer, såsom också skolöverstyrelsen framhållit, dels att det icke torde vara erforderligt eller lämpligt att för undervisning i frågan införa särskilda läroböcker i skolan, dels ock att i allmänhet stor varsamhet bör iakttagas i fråga om propaganda medelst i skolorna tillhandahållna broschyrer. Slutligen anser sig utskottet även böra påpeka att — såsom ovan framhållits — en med anledning av 1920 års riksdagsskrivelse gjord sakkunnigutredning i frågan fortfarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen II: 403 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1928.

På utskottets vägnar:

ANDERS OLSSON.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Olsson* i Mora, *Öhman*,* *Englund Alströmer*,[†] *Mogård*, *Gardell* i Stenstu, *Mårtenson* och *Grapenson*, fru *Vessman* samt herr *Göranzon*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till Riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådigt beslut den 17 februari 1928 har Skolöverstyrelsen av Kungl. Maj:t anbefallts att senast den 15 mars 1928 till utskottet avgiva begärt yttrande rörande av herr John Hedin m. fl. väckt motion, nr 403, angående vissa åtgärder i syfte att främja användandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

Till åttlydnad härav får Överstyrelsen anföra följande.

I anledning av en vid 1925 års riksdag väckt motion med i huvudsak samma innebörd som den nu föreliggande avgav Överstyrelsen den 12 mars 1925 till riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott infordrat yttrande i ärendet. Överstyrelsen redogjorde därvid för i vad mån de av motionärerna framförda synpunkterna redan vunnit beaktande vid undervisningen i de under Skolöverstyrelsens inseeende ställda skolor och läroanstalter, som härvid kunna komma i fråga, och påpekade även att ytterligare vissa åtgärder kunde i sådant syfte vidtagas. Då under den jämförelsevis korta tid, som förflutit, sedan Överstyrelsen avgav nämnda yttrande, några större förändringar i då rådande förhållanden icke inträtt, får Överstyrelsen såsom yttrande även beträffande den nu föreliggande motionen åberopa, vad Överstyrelsen sålunda tidigare i ärendet anfört. (Se bilaga till utskottets utlåtande nr 4 år 1925.)

I den nu framlagda motionen göra motionärerna gällande, att några påtagliga resultat av ifrågavarande undervisning icke kunna skönjas. De synas vilja föreslå införandet i skolorna av särskilda läroböcker för denna undervisning, och enligt motionärernas mening borde kortfattade sådana läroböcker åstadkommas genom samarbete mellan Skolöverstyrelsen och vederbörande organisationer för näringslivet.

Överstyrelsen vill härtill framhålla, att det torde ligga i sakens natur, att mera framträdande resultat icke kunna förväntas av skolundervisning om den nationalekonomiska betydelsen av användandet av inhemskt arbete och inhemska varor. Beträffande skolor med lärjungar huvudsakligen å barnstadiet torde man få anse ändamålet med denna undervisning uppnått, om lärjungarnas uppmärksamhet å föreliggande spörsmål väckes genom undervisningen i skolan och därigenom en oberoende av skolan igångsatt propaganda för saken verksamt understödes. I läroanstalter med mera vuxen skolungdom kan visserligen en något mera ingående undervisning i ämnet komma i fråga, men Överstyrelsen kan dock icke finna det erforderligt eller lämpligt att härför införa särskilda läroböcker i skolan. Den tid, som kan avses för uppgiften, motiverar icke en dylik åtgärd, som dessutom lätt skulle medföra, att ifrågavarande undervisning komme att bliva helt fristående. Därigenom skulle den komma att glida ur det naturliga sammanhang, i vilket den, enligt vad Överstyrelsen i sitt här ovan åberopade yttrande framhållit, bör förekomma. I samband härmed vill Överstyrelsen ävenledes framhålla, att det icke synes Överstyrelsen lämpligt, att läroböcker utarbetas under direkt medverkan från Överstyrelsens sida. Något sådant sker för närvarande icke beträffande andra undervisningsområden. För ett tillgodoseende av motionens syfte beträffande läroböcker torde det, såsom Överstyrelsen i sitt förra yttrande påpekat, vara lämpligast, att de samman slutningar, som ägnat dessa frågor uppmärksamhet, träda i direkt förbindelse med författare av läroböcker inom hithörande områden. Därigenom kunna säkerligen de av motionärerna framförda synpunkterna vinna tillbörligt beaktande inom lärobokslitteraturen.

Vad angår frågan om anskaffande av kortfattade, populärt hållna broschyurer i ämnet, torde Överstyrelsens medverkan icke heller därvid böra ifrågakomma. I allmänhet bör också stor varsamhet iakttagas i fråga om propaganda medelst i skolorna tillhandahållna broschyurer. Mot att lämpliga broschyurer i föreliggande ämne spridas bland skolorna torde dock föga vara att invända. För främjandet av en saklig undervisning på hithörande område vore det säkerligen av betydelse, att det för skolorna funnes tillgång till lämpliga böcker med utförliga upplysningar angående sådana inhemska artiklar, vilkas användande framför utländsk vara medför direkt fördel även för den enskilde.

Ehuru Överstyrelsen alltså delar motionärernas uppfattning, att såväl skolorna som vuxna böra kunna bibringas ökad insikt om betydelsen av användandet av inhemskt arbete och inhemska varor, anser Överstyrelsen dock att åtgärder från riksdagens sida icke härför äro nödvändiga.

Stockholm den 9 mars 1928.

AUG. FALK.

J. Engvall.

/Hjalmar Werner.